

ویژگی های خاص یاران حضرت مهدی (عج)

سمیه مهدوی^۱

چکیده

ظهور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) یکی از مهم ترین مباحث اعتقادی در اندیشه شیعه بوده است و یاران آن حضرت نقشی اساسی در تحقق حکومت جهانی عدل ایفا کرده اند. پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی های اعتقادی، اخلاقی و رفتاری یاران امام زمان (عج) به صورت تحلیلی-توصیفی انجام گرفته است. بر این اساس، یافته های تحقیق نشان داده است که یاران آن حضرت از نظر اعتقادی دارای ایمان راسخ، شناخت عمیق از امام، اطاعت کامل از اوامر، صبر و استقامت در برابر سختی ها و توکل بر خداوند بوده اند. از منظر اخلاقی نیز ویژگی هایی همچون تقوا، اخلاص در عمل، عدالت ورزی و روحیه گذشت و ایثار در آنان برجسته بوده است. افزون بر این، در حوزه رفتاری، شاخص هایی چون شجاعت و دلاوری، برخورداری از علم و دانش، بصیرت و آگاهی، تلاش و کوشش مستمر و پرهیز از دنیاگرایی در میان یاران امام مشهود بوده است. نتایج تحقیق بیانگر آن بوده است که یاران امام زمان (عج) مجموعه ای از فضایل اعتقادی، اخلاقی و رفتاری را در خود جمع کرده اند و این ویژگی ها آنان را شایسته همراهی با امام در تحقق آرمان نهایی عدل الهی ساخته است. هدف اصلی این پژوهش تبیین ابعاد شخصیتی یاران حضرت بوده است و دستاورد آن، ارائه تصویری روشن از الگوی انسان منتظر در عصر غیبت بوده است..

کلید واژه ها:

اصحاب امام زمان، حضرت مهدی، منتظرین حضرت مهدی، منجی موعود، یاران حضرت مهدی، یاران ظهور

۱. دانش آموخته سطح ۲ مدرسه علمیه نرجس خاتون دولت آباد،

"ظهور حضرت مهدی (عج)، نقطه عطفی در تاریخ بشریت و تجلی کامل اراده خداوند بر روی زمین است. اما این انقلاب عظیم، بدون وجود لشکریانی بصیر، مؤمن وفداکار، به ثمر نخواهد نشست. یاران حضرت مهدی (عج)، کسانی هستند که در سخت‌ترین شرایط، پرچم حق را بر دوش می‌کشند و با تمام وجود در راه استقرار عدالت جهانی گام برمی‌دارند.

شناخت صفات و خصوصیات این مردان و زنان وارسته، درک عمیق‌تری از ماهیت انتظار و ضرورت آمادگی فردی و اجتماعی به ما می‌بخشد. بررسی ویژگی‌های این افراد، به ما کمک می‌کند تا مسیر درست را تشخیص دهیم، از انحرافات دوری کنیم و خود را برای ایفای نقش در نهضت جهانی حضرت مهدی (عج) آماده سازیم. به همین دلیل، شناخت ابعاد شخصیتی و ویژگی‌های برجسته یاران امام زمان (عج) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛

این تحقیق از چند جهت دارای ضرورت است:

الف. ضرورت دینی: بر اساس روایت امام صادق (ع) در کتاب «کمال الدین و تمام النعمه» از شیخ صدوق، شناخت یاران حضرت مهدی (عج) به عنوان الگوی عملی برای منتظران، یک تکلیف شرعی محسوب می‌شود.

ب. ضرورت اجتماعی: با توجه به گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۴۰۰) درباره بحران هویت دینی در نسل جوان، تبیین ویژگی‌های یاران امام زمان (عج) می‌تواند به بازتعریف سبک زندگی اسلامی کمک کند.

ج. ضرورت علمی: مطالعاتی مانند پژوهش «نقش یاران در ظهور امام زمان» (جواد رحیمی آذر ۹۴) نشان می‌دهد که این موضوع از منظر علوم سیاسی و جامعه‌شناسی نیز نیاز به بررسی عمیق‌تر دارد.

حال سوال این است که ویژگی‌های یاران حضرت مهدی (عج) چیست؟

پژوهش‌هایی در زمینه فوق صورت گرفته از جمله کتاب «یاران امام زمان (عج)» (عباس راسخی نجفی) که به شرح ویژگی‌های اخلاقی، فردی و ایمانی یاران آن حضرت می‌پردازد و اطلاعات جامعی در این زمینه ارائه می‌دهد. و مقاله «ویژگی‌های یاران خاص امام زمان (عج)» (نوشته ی نعمت‌الله یوسفیان، شماره ۱۲ فصلنامه

حصون، ۱۳۸۶) به بررسی ویژگی ظاهری، معنوی و علمی رفتاری یاران امام زمان (عجل) پرداخته است. آنچه در این دو پژوهش بیان شده، بطور کلی به ویژگی یاران حضرت پرداخته است. و در این نوشتار، با ارائه ی ساختاری جدید به ویژگی های یاران امام زمان (عج) پرداخته می شود.

مفهوم شناسی

برای فهم بهتر و دقیقتر موضوع تحقیق و جلوگیری از ابهام، لازم است کلید واژه های اصلی تحقیق تبیین شوند.

۱. یار در لغت: به معنای کسی که با او همراهی کند، همدم، دوست، رفیق، همسر، معشوق و گاهی به صورت قدیمی تر به زن یا مرد معشوق اشاره دارد (دهخدا)

۲. اصطلاحاً یاران حضرت مهدی (عج) به افرادی اطلاق می شوند که در زمان ظهور امام زمان (عج) به او می پیوندند و در برپایی حکومت جهانی آن حضرت مشارکت میکنند. این یاران به چند دسته تقسیم میشوند:

الف. یاران خاص (۳۱۳ نفر)

این گروه شامل ۳۱۳ نفر هستند؛ اولین کسانی که در مکه گرد هم می آیند و دعوت جهانی امام (عج) را لبیک میگویند؛ این دسته، نخبه ترین و برجسته ترین یاران حضرت هستند که به ۳۱۳ نفر معروفند. (النعمانی، ۱۳۹۷، ص ۳۱۵) تعداد آنها به تعداد یاران پیامبر اکرم (ص) در جنگ بدر است و همین مطلب نشان از اهمیت و جایگاه ویژه آنها دارد. (رحیمی ۱۳۹۴)

ب. یاران عام (۱۰ هزار نفر و بیشتر)

این دسته، شامل تمامی مؤمنان و شیعیانی هستند که در زمان ظهور حضرت مهدی (عج)، به آن حضرت ملحق می شوند و به یاری ایشان می پردازند. تعداد آنها بسیار بیشتر از یاران خاص است و برخی روایات تا ۱۰ هزار نفر را نیز ذکر کرده اند. (النعمانی، ۱۳۹۷، ص ۳۰۷)

۳. امام زمان (عج): مهدی (عج)، منجی موعود است که پس از غیبتی طولانی، ظهور خواهد کرد. دوره ی امامت او پس از شهادت پدرش امام حسن عسکری (ع) در سال ۲۶۰ ق آغاز شده است. (دایره المعارف تشیع)

صفات و خصوصیات یاران امام زمان(عج)

ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) همراه با گروهی ویژه از یاران شایسته خواهد بود که با ایمانی راسخ، خلقی نیکو و رفتاری الهی، خود را برای همراهی با امام زمان (عج) مهیا کرده‌اند. این مقاله به بررسی ویژگی‌های این یاران در سه حوزه اعتقادی، خلقی و رفتاری می‌پردازد تا الگویی برای تربیت خود در مسیر ولایت فراهم شود.

۱. ویژگی‌های اعتقادی یاران امام زمان(عج):

ظهور حضرت مهدی (عج) یکی از پایه‌های ایمانی شیعه دوازده‌ای است که امید به آن، جان‌مایه‌ی زندگی معنوی و اجتماعی شیعیان در طول تاریخ بوده است. در این میان، نقش یاران و همراهان امام عصر (عج) در آماده‌سازی زمینه‌های ظهور، قطعاً برجسته و حیاتی است. این یاران، افرادی هستند که نه تنها از نظر عملی، بلکه از نظر اعتقادی و روحی، فراتر از مردم عادی هستند. فصل حاضر به بررسی ویژگی‌های اعتقادی این گروه خاص از مؤمنان می‌پردازد و در پنج مولفه کلیدی تمرکز می‌کند: ایمان قوی، شناخت عمیق از امام زمان (عج)، اطاعت محض از اوامر ایشان، صبر و استقامت در برابر سختی‌ها، و توکل به خداوند. این ویژگی‌ها نه تنها نشان‌دهنده‌ی سطح بالای معنویت و ایمان یاران امام عصر (عج) است، بلکه الگویی برای هر مسلمانی است که خود را در مسیر آمادگی برای ظهور می‌بیند؛ بررسی این مؤلفه‌ها، چارچوبی مفهومی و عملیاتی برای درک هویت معنوی و نقش تاریخی این گروه ویژه فراهم می‌کند.

۱.۱. ایمان قوی و راسخ:

در نظام حکومت جهانی حضرت مهدی (عج) خصوصیتی که بسیار اهمیت دارد و می‌تواند مثل کلیدی قفل‌های بسته را در همه مسائل باز کند، عبارت است از ایمانی عمیق و استوار که هم عزم و همت را بر می‌انگیزد، هم بازوان و گامها را استحکام میبخشد و هم دلها را محکم می‌کند؛ به گونه‌ای که حوادث دنیا نمی‌تواند هیچگونه تزلزلی در آنها ایجاد کند. دل‌های کارگزاران حکومت مهدی (عج) با چنین ایمانی استوار مستحکم است. آن حضرت، مؤمن‌ترین افراد را برای حکومت جهانی خود انتخاب کرده است.

گاهی این ویژگی در روایات به آن تصریح شده و به عنوان مؤمنان حقیقی مورد ستایش قرار گرفته است. چنان که امام باقر(ع) می فرماید: بدانید که آنها مؤمنان حقیقی اند «أَلَا هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا...»

بر این اساس یاران خاص حضرت از تمام اوصاف و خصوصیات که در قرآن کریم برای مؤمنان حقیقی بیان شده است نیز برخوردار خواهند بود.

گاهی به عنوان موحّدان واقعی از آنها نام برده شده است که به توحید ناب دست یافته اند «فَهُمُ الَّذِينَ وَحَّدُوا اللَّهَ حَقَّ تَوْحِيدِهِ»

گاهی نیز در قالب تشبیه و مانند آن از این ویژگی یاد شده است مانند فرموده ی امام صادق (ع):

«هِيَ رِجَالٌ كَانَتْ قُلُوبُهُمْ زُبُرَ الْحَدِيدِ، لَا يَشُوبُهَا شَكٌّ، فِي ذَاتِ اللَّهِ أَشَدُّ مِنَ الْحَجَرِ...»

(آن گنجینه ها مردانی هستند که دلهایشان مانند پاره های آهن است ، هیچ گونه تردیدی در آنها راه ندارد، در اعتقادشان به خدا از صخره و سنگ محکم ترند.) (مجلسی، ص ۳۰۸)

در برخی روایات نیز بر قوت جسمانی یاران خاص اشاره شده و در ضمن آن قوت ایمان هر کدام از آنان را از پاره های آهن محکم تر برشمرده است، مانند این روایت: «به هر کدام ، توانایی چهل نفر داده شده و دلی مستحکم تر از پاره های آهن دارد». (همان)

روشن است که همین قوت ایمان است که در کارزار عمل ، قدرت مدیریت و فرماندهی را پدید می آورد؛ ایمان به خدا، ایمان به راه ، آرمان و هدف حاکمیت جهانی توحید و عدالت ، احساس فداکاری در راه هدف و خویشتن را جزو حزب الله و جندالله دانستن ؛ اینها مولفه هایست که گروهی اندک را در صحنه مبارزه با کفر و استکبار جهانی پیروز خواهد کرد.

خداوند در آیه ۲۴۹ سوره بقره می فرماید: «كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ» (بسا گروه اندکی که به توفیق خدا بر گروه بسیاری پیروز شدند.) (یوسفیان، ۱۳۸۶)

۱.۲. شناخت عمیق از امام زمان:

شود. در شب جام حکمت را به آنها بنوشانند. بعد از آنکه در بامداد هم نوشیده باشند. (مجلسی جلد ۵۲، ص ۳۳۴) (یوسفیان، ۱۳۸۶)

۳.۳. بصیرت و آگاهی:

برخی اصطلاحاً بصیرت را اینگونه معنا میکنند: بصیرت قوه قلبی یا نیرویی باطنی است که به نور قدس روشن گردیده و از پرتو آن، صاحب بصیرت، حقایق و بواطن اشیا را در می یابد. بصیرت به مثابه بَصَر (چشم) است برای نفس (جمعی از محققان، ۱۳۹۰، ج ۳، ص ۲۷۱). از این رو بصیرت، انسان را از شک و تردید می رها کند و هرگونه شبهه ای را طرد می کند؛ چنان که صاحب منازل السائرین می گوید: «الْبَصِيرَةُ مَا يَخْلُصُكَ مِنَ الْحَيْرَةِ؛ بصیرت چیزی است که تو را از حیرت خلاص می سازد.» (شیخ الاسلامی، ۱۳۸۳، ص ۱۸۹) در پرتو چنین ویژگی بی نظیری، فرد می تواند در طریق امام زمان خود حرکت کرده و از فتنه های بزرگ به سلامت عبور کند.

یاران حضرت مهدی (عج) توان تحلیل مسائل و وقایع و فهم سیاسی قوی دارند. بعضی روایات، این ویژگی یاران امام زمان (عج) را به قنديل‌هایی تشبیه کرده که دل‌های یاران حضرت را روشن می‌کند «كَأَنَّ قُلُوبَهُمُ الْقَنَادِيلُ» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۰۸)

امیرالمومنین علی علیه السلام در خصوص این افراد می‌فرماید: «یاوران دین خدا، کسانی هستند که شمشیرها را در راه حق آماده کردند و بصیرتی را که در کار دین داشتند، ظاهر کردند. طاعت پروردگارشان را پذیرفتند و فرمان واعظ خود را شنیدند.» «حَمَلُوا بَصَائِرَهُمْ... بِأَمْرِ وَأَعْظَمِهِمْ» (مجلسی، ج ۲۹، ص ۶۱۶)

(ویژگی های خاص یاران آخرین منجی در کلام امیرالمومنین علیه السلام، ۱۴۰۳)

۳.۴. تلاش و کوشش:

یاران حضرت مهدی (عج) به تعبیر شهید بهشتی دلباختگان خدمت اند نه تشنگان قدرت. آنان برای کار در حکومت جهانی مهدی موعود (عج) و محقق کردن اهداف امام زمانشان سر از پا نمی شناسند. آرام و قراری ندارند. تنبلی، سستی، کاهلی و کار را به دست حوادث و قضا و قدر سپردن در عقیده ی آنان مفهومی ندارد. (یوسفیان، حصون، ۱۳۸۶)

آنان مردانی هستند که شبها نمی خوابند و یا به قدر کم می خوابند «رِجَالٌ لَا يَنَامُونَ اللَّيْلَ...» (مجلسی جلد ۵۲، ص ۳۰۷)

یک معنای این عبارت این است که شبها را به شب زنده داری می پردازند. ولی معنای دیگرش نیز آن است که اینان خوابشان سبک است، کمتر می خوابند و شبها علاوه بر شب زنده داری به فکر مردم، خدمتگزاری و چگونگی انجام وظیفه برای آنان هستند. چنانکه در حدیثی دیگر امام صادق (ع) به مفضل می فرماید:

ای مفضل! بدان، اگر حکومت در دست ما بود، جز سیاست شب (عبادت، جاری کردن حدود و حقوق الهی و نگهبانی از مردم) و سیاحت روز (دیدن و رسیدگی به مشکلات مردم) ... چیزی در کار نبود (مجلسی، جلد ۵۲، ص ۳۵۴)

یاران حضرت اگر جانشان را نیز در راه خدمتگزاری و التزام رکاب امام زمان (عج) بدهند، احساس می کنند کاری بزرگ نکرده اند «... لَمْ يَسْتَعْظِمُوا بِذَلِّ أَنْفُسِهِمْ فِي الْحَقِّ». (دشتی، ص ۲۱۳)

آنها در مبارزه نیز همواره آماده و جدی هستند و در این راه دست از سلاح بر نمی دارند تا اینکه خداوند راضی شود. «لَا يَكْفُونَ سَيُوفَهُمْ حَتَّى يَرْضَى اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ»

آنان راهبان شب اند و شیران روز و در میدان کار و تلاش همانند شیری ژيان ایفای نقش می کنند. (مجلسی جلد ۵۲، ص ۳۰۸)

۳.۵. پرهیز از دنیا گرایی:

یاران خاص حضرت مهدی (عج) زندگی ساده و معمولی دارند. روند زندگی آنها به سمت تمکن و تجمل گرایی نیست. آنها با امامشان عهد بسته اند که مانند او ساده زندگی کنند، غذای ساده بخورند، لباس ساده بپوشند، وسیله نقلیه معمولی سوار شوند، و به مقدار کم قانع باشند. (ویژگی یاران امام زمان در آیینه ی روایات)

یاران حضرت مهدی (عج) حشمت و شوکت و جلال و جبروت ظاهری ندارند و با تشریفات چشم پرکن و کبکبه و دبده رابطه ای ندارند، برای همین است که در میان زمینیان ناشناخته اند و در چشم مستکبران کوچک و خوار جلوه می کنند، ولی در میان ملکوتیان معروف و در نگاه مؤمنان نفیس و ارزشمند هستند.

امیر مؤمنان (ع) در در خطبه ۱۰۲ نهج البلاغه در وصف آنها چنین می فرماید:

(مردمی با کافران به جنگ میکنند که در چشم متکبران خوار و در آسمان معروفند) «يُجَاهِدُهُمْ فِي اللَّهِ قَوْمٌ أَذِلَّةٌ عِنْدَ الْمُتَكَبِّرِينَ، فِي الْأَرْضِ مَجْهُوْلُونَ، وَ فِي السَّمَاءِ مَعْرُوفُونَ». (دشتی، ص ۱۴۲)

(ویژگیهای یاران خاص امام زمان)

جوانان پا به رکاب امام زمان (عج) در انقلاب جهانی اش نیز همین گونه اند ساده و بی پیرایه، که به چشم زمینیان نمی آیند، ولی شهرت آنان به جمع ملکوتیان رسیده است. «فِي السَّمَاءِ مَعْرُوفُونَ» (همان)

نتیجه گیری

یافته‌های تحقیق نشان داد که یاران آن حضرت، نه تنها از نظر ایمان و اعتقاد، بلکه از لحاظ اخلاق فردی و اجتماعی و همچنین رفتارهای عملی، از جامع‌ترین و برجسته‌ترین صفات انسانی و الهی برخوردارند.

از نظر ویژگی‌های اعتقادی، آنان دارای ایمانی راسخ، شناختی عمیق نسبت به امام، اطاعت‌پذیری محض، صبر در دشواری‌ها و توکل بر خداوند هستند. در بعد ویژگی‌های اخلاقی، تقوا، اخلاص، عدالت، رحمت و ایثار از بارزترین صفات آنان به شمار می‌رود. و در بُعد ویژگی‌های رفتاری، شجاعت، علم، بصیرت، تلاش و پرهیز از دنیاگرایی آنان را از دیگران ممتاز می‌سازد.

این نتایج نشان می‌دهد که یاران امام زمان (عج)، الگویی کامل برای منتظران حقیقی‌اند و جامعه منتظر می‌تواند با الگوگیری از این صفات، خود را برای حضور در سپاه آن حضرت آماده سازد.

از نکات برجسته این تحقیق آن است که در منابع دینی، مجموعه‌ای منسجم از صفات یاران امام معرفی شده که هم بُعد فردی و هم بُعد اجتماعی انسان را در بر می‌گیرد.

باتوجه به اینکه در این پژوهش به ویژگی‌های خاص یاران پرداخته شد و این صفات و خصوصیات به این چند مورد خلاصه نمی‌شود و این مقاله گنجایش پرداختن به همه‌ی این خصوصیات را ندارد، بنابراین پیشنهاد میشود در پژوهشی دیگر، به موارد باقی مانده پرداخته شود؛ چرا که تحقق حکومت آرمانی عدالت، نیازمند نهادینه شدن همین صفات در زندگی روزمره است.

منابع

*قرآن کریم، ترجمه علی مشکینی.

*نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی.

-کتاب

۱. تمیمی الامدی، ع. (قرن پنجم). تصنیف غُرَرُ الْحِکَم و دُرَرُ الْکَلِم. مکتب الاعلام الاسلامیه.

۲. حائری یزدی، ع. (۱۴۲۲). إلزام الناصب فی اثبات الحجه الغائب عجل فرجه جلد ۲.

۳. سلیمان، ک. (۱۳۹۹)، يوم الخلاص فی ظل القائم المهدي عليه السلام. کتابخانه مدرسه فقاہت.

۴. صدوق، م. (قرن چهارم). کمال الدین و تمام النعمه جلد ۲. جامعہ مدرسین.

۵. مجلسی، م. (۱۴۰۳). بحار الأنوار جلد ۵۲. دارالکتب الاسلامیه.

-منابع اینترنتی

۶. اکبری، م. (۱۳۹۷). انتظارات امام زمان (عج).

<https://hawzah.net/fa/Article/View/113541>

۷. رحیمی، ج. (۱۳۹۷). خلوص نیت دهمین و یثگی یاران امام (عج) در عصر ظهور ۲۷ | منجی دوازدهم.

<https://share.google/4iNB4tTyghSgoZOVc>

۸. رحیمی، ج. (۱۳۹۷). صبر و بردباری چهاردهمین و یثگی یاران امام (عج) در عصر ظهور .

https://monji12.com/mahdaviat/pas_az_zohoor/helpers

۹. یوسفیان، ن. (۱۳۸۶)، یثگی های یاران خاص امام زمان (عج)

<https://share.google/kL8jRx8BTbUabacqr>

۱۰. از نهضت حسینی تا جامعہ مهدوی (۵) توکل. دانشنامه پژوه. پژوهشکده باقرالعلوم

<https://share.google/oPGFkHP1Pujn9h7xS>

۱۱. توکل به خدا. اولین وظیفه منتظران امام زمان. عهدین.

<https://ahdin.ir/t/tavakol-be-khoda>

۱۲. (۱۳۹۷). شاخصه های یاران امام عصر (عج) کدامند؟! - تسنیم

<https://share.google/rKbjfy6upNu8lEPGt>

۱۳. شمیم گل نرگس سپاهیان قدرتمند و جوان - shamim.valiasr

aj.com/include/VIEW.php?bankname=LIBLIST&code=311&RADIF=25-

۱۴. صفات و ویژگیهای یاران امام زمان (عج). دانشنامه مهدویت

<https://share.google/EGvrt3yn4un9fvJwb>

۱۵. (۱۴۰۳). ویژگی های خاص یاران آخرین منجی در کلام امیرالمومنین علیه السلام؛ از آمادگی سیاسی تا

<https://share.google/dfVioy64f6LovaUeP> نظامی - آستان مقدس علوی

۱۶. ویژگیهای قرآنی یاران مهدی علیه السلام

<https://share.google/oT6kWN6ZPSGmBowXl>

۱۷. (۱۳۹۴). ویژگی های یاران در آیینه روایات.

<https://share.google/wejYUlnGDErzbpGnb>

۱۸. (۱۴۰۰). یاران امام زمان (عج) چه خصوصیات و ویژگی های دارند؟

<https://share.google/lAeP1XRCLxk4FLF4k>